

Heidegger'in Hayvansallığa Dair Geç Dönem Düşüncesi: Dünya-Fakirliğin Sonu¹

Heidegger's Later Thinking of Animality: The End of World Poverty

Andrew J. Mitchell

Çeviren: Engin Yurt* & Erdal Yıldız**

Heideggerci hayvansallık fikrine dair tartışmalar büyük ölçüde onun 1929-30 akademik yılında verdiği *Fundamental Concepts of Metaphysics [Metafizik'in Temel Kavramları]* ders serisi üzerine geliştirilen düşüncelere dayanır ve burada hayvan, mükemmel bir şekilde "dünya-fakiri" olarak ve "kısıtlamayan bir döngü"² içinde sıkışmış halde sunulur. Bu ders serisi onun külliyatında bu konuyu en geniş kapsamlı şekilde ele aldığı yer olarak anlaşılabilir olsa da, konuyu ele aldığı tek yer değildir. 1953 tarihli "Şiirdeki Dil" metninde, Heidegger hayvansallığı bu kez kapsanmış-olma açısından değil, dünyaya maruz kalma açısından yeniden düşünür. Önceki dersten bundan daha radikal bir kopuşu hayal etmek zordur. Burada ölümlülük ve hayvansallık arasında, bu ikisi arasındaki ayrımı problem haline getiren yeni bir ilişki ön plana çıkar. Heidegger'in hayvana dair geç dönem görüşünü ortaya koyduktan sonra, bunun Heidegger'in söz-

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Felsefe Bölümü, engin.yurt@omu.edu.tr.

** Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Felsefe Bölümü, erdal yıldız@gmail.com.

- 1 Metnin aslı için bkz. *Gatherings: The Heidegger Circle Annual*, I, (2011): 74-85 [Ç.N.].
- 2 Seyrin güvenilir bir özeti, eleştirel bir yorum ile birlikte *Animal Others: On Ethics, Ontology, and Animal Life*, ed. Peter H. Steeves (Albany: State University of New York Press, 1999) içindeki William McNeill'in "Life Beyond Organism: Animal Being in Heidegger's Freiburg Lectures, 1929-30", s. 197-248 içinde bulunur. Didier Franck'in kışkırtıcı makalesi "Being and the Living", Varlık ve Zaman içindeki Dasein'in biyolojik ve fizyolojik açılarının bahsedilip tartışıldığı gözden kaçırılmış pasajlarına dikkat çekerken 1929-30 ders seyrini de ele alır. Onun kaygıya dair düşünceleri özellikle şaşırtıcıdır; bkz.: *Who Comes After the Subject?* Eds. Eduardo Cadava, Peter Connor, ve Jean-Luc Nancy (New York: Routledge, 1991) içindeki Didier Franck, "Being and the Living", s. 144-45.

de “ontoteolojik insan-merkezciliğine” ilişkin ne tür soruları akla getirmesi gerektiğine kısaca değineceğim.³

1953 tarihli Trakl makalesindeki “Language in the Poem” [Şiirdeki Dil] hayvana dair görüş bir gezinme [wandering] ve ayrılış [departure] düşüncesinden kaynaklanır. Trakl’ın “Ruh dünyada bir yabancıdır”⁴ satırından başlayarak Heidegger “yabancı”nın (*fremd*) Eski Yüksek Almanca “...yolunda olmak”⁵ anlamına gelen *fram* kelimesinden türediğini açıklar. Dünyada yabancı olan ruh, başka bir yere doğru yola koyulmuş olandır. O, bütün meskenleri bir yere giden patikalar için terk etmiştir, herhangi bir varış noktasına ulaşmış olmadan. Yolda olan ruh, böylece yerler “arasında”dır. Ruh o kadar bu yolda olma ile tanımlanır ki, bu yolda olma onun kendi hareketinin kaynağı ya da “kökeni” bile değildir ama üstünden geçtiği patikalar boyunca “çağrılır.” Heidegger sorar, “bu yabancı nereye çağrılır?” ve cevap verir, Trakl’ın şiirine göre yabancı “çöküşün içine [Untergang]”⁶ çağrılır. Bu *Untergang* yine de, tam olarak bir çöküş değildir, hatta bir “alta gitme” bile değildir, ama daha çok motamot tercüme edilecek olunursa, bir “boyunca gitme”, ya da “ortasında gitme”dir (*unter zu gehen*). Ruh, dünyanın şeyleri boyunca gitmeye çağrılır, bu demektir ki, bu arada’ya çağrılmıştır.⁷ Eğer burada bir çöküş ya da ölüm var ise, bu sadece, kendisini evinde hayal eden, dünyanın efendisi hisseden, dünyaya yukardan bakan, kendisini merkeze almış ve sıkıştırılmış öznenin çöküşü ya da ölümüdür.

3 Matthew Calarco, *Zoographies: The Question of the Animal from Heidegger to Derrida* (New York: Columbia University Press, 2008), s. 30.

4 George Trakl’in eserlerinden alıntı yaparken hem George Trakl’in Almanca metnine Georg Trakl, *Dichtungen und Briefe*, 2nd Edition, historisch-kritische Ausgabe, vol. 1, ed. Walther Killy and Hans Szklener (Salzburg: Otto Müller Verlag, 1987), bundan sonra HKA olarak kısaltılacaktır, hem de bir eğik çizgiden sonra İngilizce çevirisine gönderme bulunacağım, *The Poems of Georg Trakl*, çev. Margitt Leibert (London: Anvil Press Poetry, 2007). Burada, “Frühling der Seele,” HKA 14.1 / 160; alıntılanan GA 12: 35 / On the Way to Language (bundan sonra “OWL”), 161.

5 GA 12: 37 / OWL 163.

6 GA 12: 47 / OWL 171.

7 Trakl’ın şiirindeki bu şeylerle birlikte gitmeyi şurada tartıştım: “Entering the World of Pain: Heidegger,” *Telos* 150 (Spring 2010): 83-96.

Gerçekten de, Heidegger bu *Untergang*'i bu tür bir parçalanma açısından tarif eder: “O, maviliğin ruhsal alacakaranlığında kendini kaybetmez.”⁸ Yola koyulmak, arada'ya girmek, maviliğin bu ruhsal alacakaranlığına girmektir. Heidegger ruhu, her şeyi büyük bir yangında kül edici olduğu kadar bir ocakta davet edici sıcaklığı sunmaya da yetisi olan bir alev olarak görme konusunda Trakl'ı takip ettiği sürece bu alacakaranlık ruhsaldır. Alev olarak ruh hiçbir zaman tam olarak bunlardan biri değildir ama hep bunların arasındadır. Arada'nın içine girerek kendinin kaybedilişi “alacakaranlık”ta (*Dammerung*), günün alacakaranlığa ait geçişinde gerçekleşir. Bu, sadece günün sonu değildir, ama ayrıca da sabahın seher vaktidir. “Sabah da kendi alacakaranlığına (*dammert*) sahiptir.”⁹ Alacakaranlık her zaman bir son ve bir başlangıç arasındadır. Son olarak, mavi, ister gündüze ister geceye ait olan alacakaranlığın rengi olduğu sürece, arada “maviliğin” ruhsal bir alacakaranlığıdır. Mavi, karanlıkta aydınlık kalan ve aydınlıkta karanlık kalanın izinin rengidir. Heidegger'in söylediği şekilde, “Karanlıkta barınan parlaklık maviliktir.”¹⁰ Tüm bu açılardan bakıldığında, kendinin kaybedilişi, ilişkiselliğin arasında olmanın içine bir giriş olmakla ortaya çıkar.

Artık evinde değil ve henüz varış noktasında da değil, gezinen ruh kendisini bir yere doğru yolda bulur. O, kuşatmalar arasındaki bu patikalarda korunmasız bir şekilde gezinir. Bir yabancı olarak bu ruhun özü onun asla evde olmaması, hatta asla kendisiyle olmaması anlamına gelir. O, bir yerde olarak tanımlanmaz ne de burada ya da orada olarak ama o yolda olmak ile tanımlanır. Evin kapanışını geride bırakmış olarak o, gelecek olana maruz bırakılmış haldedir. Bu yolda olma bu yüzden bir karşılaşma durumudur, görme ve görülmüş olma durumu. Alacakaranlığın maviliği boyunca, gezinen mavi bir vahşi hayvan (*das blaue Wild*) tarafından görülür. Heidegger'in hayvansallığı tekrar düşünmesi Trakl'ın şiirindeki bu nükseden figürü okuması içinde açıılır.

8 GA 12: 47 / OWL 171.

9 GA 12: 38 / OWL 164.

10 GA 12: 40 / OWL 165.

Başlangıçta belirtelim ki sorgulanan hayvan vahşidir, bir oyun hayvanı ya da vahşi bir hayvandır, bir *Wild*. İssız yer, *Wildnis*, ile etimolojik olarak işaret edilmiş bağlantı gözden kaçırılmamalıdır. Ama tıpkı ıssız yerin Heidegger tarafından “ıssızlık bahçesi”¹¹ olarak anlaşılmasının, insanın vahşi olanla kaçınılmaz ilişkiselliğinin hiç dokunulmamış olduğuna işaret etmesi gibi, benzer bir anlayış da vahşi hayvanın (*das Wild*) düşünülüşü hakkında bilgi verir. Vahşi hayvan, bize tamamen yabancı kalacak şekilde vahşi olmayacak. Burada gezinen ile mavi vahşi hayvan arasında faal bir ilişki vardır. Trakl’in hayvanı, mavinin bir kez daha arada’nın düşüşünü isimlendirdiği yerde “mavi vahşi hayvan”dır, örneğin modern ile vahşi arasındaki karşıtlığın bulanıklığını isimlendirdiği yerde ve bunların kurduğu düşmanlıkların yatıştırılmasını isimlendirdiği. Aslında Heidegger, Trakl’i *Wild*’ı “utangaç vahşi hayvan” olarak, “nazik hayvan” olarak düşünmekle takip eder.¹²

Ama mavi vahşi hayvan alacakaranlığa girmelidir, tıpkı gezinenin evini terk etmek zorunda olduğu gibi. Heidegger Trakl’i hayvanın (*Tier*) vahşi hayvana (*Wild*) dönüşümünün izini sürerken takip eder. Dönüşüm Trakl’in “... Bir hayvanın yüzü / maviliğin önünde mihlandı, mavinin kutsallığı önünde” tarifi ile başlar.¹³ Heidegger maviliğe bu maruz bırakılmanın sonuçlarını ayrıntılı olarak işler:

Maviyi gördüğünde ve aynı zamanda kendi kendini kısıtlamaya [*Ansi-chhalten*] getirildiğinde, hayvanın yüzü mihlanır ve vahşi hayvanın simasına [*Antlitz des Wilds*] dönüşür... Mihlanmış olma da hayvanın yüzü birleşir. Onun görünüşü kendisini bir araya toplar, oluşturur, kutsala doğru bakmak için.¹⁴

Hayvanın vahşi hayvana dönüşümü kutsalı gözetmekle kesişir, ki biz

11 GA 9: 432 / Pathmarks 320.

12 “Kindheit,” HKA 79 / 95 “An den Knaben Elis,” HKA 84 / 100, alıntı GA 12: 40 / OWL 165.

13 “Nachtlied,” HKA 68 / 85, şurada alıntılanmıştır GA 12: 40 / OWL 166.

14 GA 12:40 / OWL 166. Lawlor’ın *This Is Not Sufficient* eseri içindeki argümanlardan gibi, Derrida’nın izinden giderek, bu türden bir-araya-toplanma’nın hayvanlardan esirgenmiş olduğu yönündedir: “Herhangi bir durumda ve bu konunun asıl noktasıdır, hayvanların ‘bu türden’ya da bir-araya-toplama’ya erişim imkânı yoktur.” Bkz. Leonard Lawlor, *This Is Not Sufficient: An Essay on Animality and Human Nature in Derrida* (New York: Columbia University Press, 2007), s. 50.

bunu şimdilik varış ya da inayet alanı olarak kabaca açıklayabiliriz. Hayvan bir öz ya da tür barındıran müstakil bir yaratık değildir. Hayvan bunun yerine, onu mavi vahşi hayvana dönüştürmek için taşıyan, hayvanı geçmiş kendisiyle bu vahşi hayvan arasına yerleştiren bir ilişkiden dolayı olduğu şeydir. Mavilik içine maruz bırakılmış halde vahşi hayvan, gelene ve durana bir tanık olarak açıktır. Vahşi hayvan, arada'nın loş patikaları boyunca yer alanı gözlemler:

Mavi vahşi hayvan her zaman takip eder
bu karanlık patikaları
alacakaranlık ağaçları boyunca bir gözlemci.¹⁵

Trakl, yabancı'nın gezinmesi hususunda bu tanık rolünü üstlenmesi için vahşi hayvanı çağırır.

yabancı'nın adımları

gümüş gece boyunca çınladı
mavi vahşi hayvan onun patikasını hatırlasın diye¹⁶

Heidegger sorar, “şairin çağırdığı bu mavi vahşi hayvan kimdir?” Bir hayvan mı? Kesinlikle. Sadece bir hayvan mı? Asla değil. Çünkü onun hatırlaması [*gedenken*] gerekiyor.¹⁷ Vahşi hayvanın anması, şimdiki iki şekilde unutmaktır, ilk olarak görmüş olduğunu hatırlayarak ve ikinci olarak da şimdi olanı değil ama bunun yerine bu alacakaranlık patikaları boyunca arada'nın içine çekilene görerek. Bu hafıza, bu tanık olma yetisi mavi vahşi hayvanı rasyonel olmayan bir hayvandan başka bir şey yapar. Vahşi hayvan, kendi hatırlaması içinde şimdinin ötesindedir ve bu onun hayvansallığını baştan tanımlar: “Mavi vahşi hayvan, hayvansallığı muhtemelen hayvanımsılık içinde olmayıp o gözlemci hatırlama içinde olan bir hayvandır.”¹⁸ Hayvan kendisinin ötesine bakarak vahşi hayvana dönüşür, kesinlikle onu hapseden herhangi bir “kısıtlayıcı döngü”nün ötesine.

Şüphesiz ki, sorgulanan dönüşüm, hayvan için bütün hapsedilme

15 “Passion,” HKA 125 / 14.2.

16 “Sommersneige,” HKA 137 / 155, alıntı GA 12:39 / OWL 164.

17 GA 12:4.1 / OWL 166.

18 GA 12:4.1 / OWL 166.

tavırlarından bir kurtulmadır. Heidegger'in hayvana dair yeni anlayışı hayvanın maviliğe maruz bırakılışı temellidir, yani, bu anlayış, arada'nın açısından dır.¹⁹ Bu, rasyonelliğe ve anlaşılabilirliğe karşı olarak kurulan metafiziksel hayvansallığın geleneksel soyutlamalarından ve karşıtlıklarından kurtulma demektir. Trakl yorumunda, bu hayvani rasyonel ayırma bizim başımıza gelen bir "lanet" olarak düşünülür, her ne kadar Heidegger hemen "lanet, kendisi olarak dualite (*das Zwiefache*) değil ama uyumsuzluklar (*die Zwietracht*)" şeklinde açıklamış olmasına rağmen.²⁰ Dualite ve farklılık varoluşun bize hediyesidir, ilişki kurma tarzlarıdır. Ancak bu hediyeyle eşlik eden, uyumsuzluk lanetidir. Farklılıklar çok kolaylıkla birbirine zıt karşıtlıklar olarak somutlaşır, sadece ayrı olan grupları bölerek değil ama onları kendilerinin en yüksek sınırlarına iterek. Hayvansallık tamamıyla vahşilik haline gelir, Heidegger'in "bundan ötürü [bu anlaşmazlıktan] her bir klan [*Geschlechter*; cinsiyetler, ırklar, nesiller, kabileler] vahşi hayvanın [*bloßen Wildheit des Wildes*] her zaman izole edilmiş olan saf vahşiliğinin gem vurulmamış curcunasına sürüklendiğini gözlemlemesiyle.²¹ Uyumsuzluk, kendi tesis ettiği karşıtlığın her bir kutbunu izole eder – örneğin, rasyonelliğe karşıt olarak hayvansallık – öyle ki, kutuplar birbirleriyle tüm ilişkiden yoksun kalır. Hayvansallık rasyonelliğe karşıt olur ve saf vahşilik ile iğrenç bir gaddarlığa dönüşür. "Kör vahşiliğin curcunasından o [uyumsuzluk], her bir klanı ayırma [*Entzweiung*] taşır ve böylece taşıdığını gem vurulmamış izolasyonun içine atar."²² Hayvanın rasyonel olandan ayrı tutulması hayvanın gaddar vahşi bir canlı olarak anlaşılmasına sebep olmuştur.²³ O, kendi içinde izole edilmiş ve karantinaya alınmıştır. Tıpkı

19 Calarco, Derrida'nın hayvanla ilgilenmesinin bir kısmının "bu seviyedeki, proto-etik maruz kalmanın seviyesindeki hayvan sorusu ile ilgilenmenin modern etiğin ve politikanın ve alternatif çizgiler boyunca ki tekrar düzenlenmiş düşüncenin metafiziksel temellendirmesine meydan okuyacağı" görüşündedir (Calarco, *Zoographies*, 119-20). Biz mavi vahşi hayvanın gözlemleyen anmasının bu aynı satırlarda uzun mesafe kat ettiğine inanıyoruz.

20 GA 12:4.6 / OWL 170.

21 GA 12:4.6 / OWL 170.

22 GA 12:4.6 / OWL 170 – 71.

23 Bu, rasyonelliği aynı zamanda yaratıcı olmayan, hesaplayıcı bir planlamaya dönüştürmüştür. Planlamanın içgüdüsel doğası üzerine "Overcoming Metaphysics" çalışmasına bakınız, GA 7: 92-93 / *The End of Philosophy*, s. 105-6.

düzeltebileceği davranışı kışkırtan tasma altındaki köpek gibi, izole edilmiş hayvan da, onu delirten kendisiyle bir aynılık içinde yakalanmıştır.

Hayvansallığın dönüşümü ayrıca, insanın *animal rationale* olan tanımını içinde yazılmış hayvan ve rasyonel arasındaki karşıtlık söz konusu olduğu sürece insanlığın da bir dönüşümüne işaret eder. Bu ayrım henüz mavinin belirlenemezliğine ulaşmanın yolunu bulamamıştır. Nietzsche'ye başvurarak, Heidegger duruma uygun olarak gözlemler: "Bu hayvan, ismen düşünen olan, animal rationale, insan, Nietzsche'nin bir sözüne göre henüz belirlenmemiştir."²⁴ Ama bu Heidegger için hayvanın yeterli derecede belirlenmediği anlamına gelmez –gerçekten de o, modern insanın çok fazla belirlenmiş ve kesin bir şekilde kurulmuş olduğundan bahseder ama daha çok "bu hayvanın hayvansallığı henüz sağlamlaştırılmamıştır, yani 'eve getirilmemiştir' onun üstü örtülü özüne doğal olana getirilmemiştir" anlamına gelir.²⁵ Bu insan hayvanı için ev dışarda alacakaranlık patikaları boyuncadır. Onun tek evi ... yolundadır. Henüz kurulmamış olan onun için daha ötedeki bir belirleme değildir ama bunların mavi içinde çözünmesidir. Bu hayvanın hayvansallığının, özü için üstü örtülü, belirsiz kalmasına henüz izin verilmedi.

Karşıtlıkların ayrımı ve şiddetlenmesi mavi alacakaranlık içinde çözülür. Heidegger "vahşi hayvanın siması maviyi gördüğünde kendisini naziğin [*das Sanfte*] içine geri alır. Nazik, kelimenin kendisine göre, [Grimm'in sözlüğü onun *sammeln*, bir araya toplamak'tan türediğini belirtir²⁶], huzurlu bir araya toplama'dır. O, uyuşmazlığı, vahşinin [*der Wildnis*] incitici ve yakıcı olan yanını yatıştırılmış bir acıya çevirdiği [*verwindet*] içinde dönüştürür."²⁷ Mavi içinde, hayvan daha fazla kendi sınırlandırılması tarafından sadece gaddar ve vahşi hayvansallığı olmaya zorlanmaz. Durmaksızın kendiyile-aynılığın hep daha saf türlerine, kendi irrasyonelliğinin çok daha uç ifadelerine kış-

24 GA 12:4.1 / OWL 166 – 67. Nietzsche'nin iddiası için bkz. Friedrich Nietzsche, *Sämtliche Werke, Kritische Studienausgabe*, 5. Cilt (Berlin: de Gruyter, 1980), 81 ve 11. Cilt (Berlin: de Gruyter, 1980), 125.

25 GA 12:4.1 / OWL 167.

26 Grimm ve Grimm, *Deutsches Wörterbuch*, s.v. "sanft."

27 GA 12: 4.1 / OWL 166.

kırtılmaktansa, mavilik içindeki hayvan sakinleştirilmeye ve nazik olmaya yetilidir. Yatıştırılmış ve sakinleştirilmiş acı bir acı olarak kalır, ama onun uyuşmazlığı “dönüştürülmüştür” (*verwindet*). Uyuşmazlık sanki hiç gerçekleşmemiş gibi unutulmamıştır, ama bunun yerine o, ondan bir soyutlama olduğu önceki bir ilişkiler alanına bağlanmış olarak anlaşılır. Saflığa doğru itilmekten doğan uyuşmazlık (hayvanın, rasyonelin, bunlar arasındaki yerin) karşıtlık halinde olmayan ilişkilerin önceden gelen bağlamına ilişkin olarak anlaşılır, arada'nın bir deformasyonu olarak.

Ahenksiz karşıtlığın yatıştırması ile yeni bir tür hayvansallık ortaya çıkabilir. Heidegger bunu daha fazla tanımlamaya çalışmaktan sakınır. Gerçekten de, belli bir anlamda bu imkânsızdır, hayvan şimdi olmadığı şey ile kendi ifadesi boyunca özsel şekilde bağlantılı olarak anlaşılır ve böylece sadece bir değer tayin etme ve değerlendirme için el-altında-hazır-bulunur değildir. Heidegger'in sözleriyle “bu hayvansallık görülmeye hem hala çok uzaktır hem de neredeyse görülmek üzeredir. Hayvanın hayvansallığı burada kastedilir ve bu şekilde tanımlanmamış içinde kararsız kalır.”²⁸ Şunu belirtelim, bu hayvansallık görülmemesine rağmen; ona dair izler vardır. Ve eğer bu yeni hayvansallık söylediğimiz şekilde ise, o zaman zaten görüş için asla tam olarak sunulamaz. O sadece yine aynı biçimde arada'nın içinde ortaya çıkan, sadece şimdiye mecbur edilmemiş bir görme ile görülebilir, yine, gözlemleyen bir hatırlama ile.

O zaman bu bize insanlar ve hayvanlar arasındaki ilişki hakkında ne söyler? Bu soru risklidir ve sonucu ağır olabilir, zira Heidegger sıklıkla insan ve hayvan arasında sert bir ayırım yapan, her bir tarafı da diğerine bulaşmasından uzakta kendi saflığında tutan “metafiziksel bir hümanist” olarak görülür.²⁹ Bu tür bir iddia da destek olarak bahsedilen yerlerden biri özellikle

²⁸ GA 12: 4.1 / OWL 166.

²⁹ 1928-29 dersleri olan Introduction to Philosophy birkaç sayfasını çocukluğun doğasına ayırır [daha spesifik olarak hem erken dönem (frühzeitliche) hem de gençlik dönem (frühmenschliche) formlarındaki Dasein'a]. Heidegger derhal genç Dasein'ı açıkça belirtir, üzerine daha fazla tartışmaya gerek olmaksızın özsel olarak farklı olduğuna, eğer bu onun insan dışında bir şey olarak anlaşılması demek olsa bile” işaret ederek (GA 27:123). Heidegger böylece bu türden bir Dasein'ın nasıl anlaşılacağına dair metodolojik soru üzerine düşünür, onun sadece “özel bir tarzda, yani olumlu temel Dasein kavramından ayrılma-

Fundamental Concepts of Metaphysics içinde güçlü bir role sahip olan ama aynı zamanda *Being and Time* [*Varlık ve Zaman*] içinde ve *Bremen dersleri* gibi sonraki metinlerde de bulunan “ölme” ve “son bulma” arasındaki ayırımıdır.³⁰ Şimdiki analiz bu iddialara cevap vermemize izin verir.

İnsanın mavilik içindeki dönüşümü hayvanın mavi vahşi hayvana dönüşümü ile paralel olabilir. İnsan ölümlüye dönüşebilir –kendisine bir yabancıya ve en çok kendi dışında bulunan ile tanımlanana, asla sahip olamayacağı ve kendisini dünyaya doğru açık yerleştiren bir şeye, yani ölüme. Bu gerçekten de bir canlının (*Lebewesen*) düşünmesinden ölebilenlerinkine (*die Sterblichen*) geçiştir, ama bu otomatik olarak insanın ayrıcalığı olan bir geçiş değildir. Heidegger'in dört katmanlı bir şekilde ölümlülerin rolünü ilk kez geliştirdiği *Bremen Dersleri*'nin üçüncüsü olan “The Danger” içinde o, “insan henüz ölümlü değildir” der.³¹ Ölümlülük insanlara sadece hayatlarının geri kalanına karşı bir ayırt etme olarak önceden-verilmiş bir şey değildir. O, canlıdan, insanlığın kendisinden bir çeşit geçişi işaretler: “Rasyonel canlıdan, ölümlüler ilk olarak ortaya çıkmalı.”³² Ölümlülük, insanlığın sahip olmadığı bir şeydir.

rak” peşinden gidilebileceğinde karar kılarak (GA 27:123). Hayvana ilişkin yaklaşım olan benzerlikler dikkat çekicidir. Tıpkı hayvanın bir uyuşukluk (*Benommenheit*) halkası içinde hareket etmesi gibi, ki bu belli bir tür esir edilmiş şaşkınlık çağrışımlarına sahiptir, çocuğun da “yarı-bilinç durumu [*Dämmerzustand*]” içinde olduğu söylenebilir (GA 27:125). En önemlisi ise, çocuğun sadece basit bir şekilde varolanlara uyararak davranmıyor olmasıdır, ama daha çok “varlığın bir kısmı çocuğa çoktan açık hâldedir, her ne kadar bu varlığa uygun davranma gerçekleşmiyor olsa da” (GA 27: 125). Heidegger şöyle açıklar: “Genç bir Dasein'in onun içinde olduğu yarı-bilinç hâli, varolanlarla hâlâ herhangi bir ilişki [*Verhältnis*] olmayacağı anlamına gelmez, ama daha çok bu kendini ...'ya uyumlulaştırmanın [*Sich verhalten zu ...*] hâlâ kesin bir hedefi olmadığı anlamına gelir. Varolanlarla olan varlığın, belli bir dereceye kadar hâlâ üzerine bulutlarla örtülüdür, henüz aydınlatılmamıştır, böyle bir durumda bu Dasein hâlâ varolanların belli bir kullanımında karar kılamaz” (GA 27: 126). Bu yüzden basit bir şekilde temel ontoloji zamanında bile, bir yetişkin ve bir çocuk arasında bir ayrımın kavranışı olacağını söyleyebiliriz, insanın sadece basit bir şekilde insan olmadığını. Örneğin, bir başka hayvanın buluşması tarafından kirlenmeye karşı muhafaza edilmesi gereken kategori, çoktan bozulmuştur. Bütün insanlar aynı değildir.

30 Bkz. GA 29/30: 388/267; GA 2: 320 / *Being and Time* (2010), 232; ve GA 79:17-18.

31 GA 79: 56.

32 GA 79:18; karş. GA 7:180 / *Poetry, Language, Thought* (2001), 176.

Bunun bir sonucu da, ölmeyenin sadece hayvan olmadığıdır. İnsan da ölmez. Heidegger aynı ders içinde dile düşmüş satırlarla bunu açıkça ortaya çıkarır:

Yüz binlerce insan toplu şekilde ölüyor. Ölüyorlar mı? Helâk oluyorlar. Uyutuluyorlar. Ölüyorlar mı? Ceset imali için ayakta duran bir stoğun envanter parçalarına dönüşüyorlar. Ölüyorlar mı? Toplama kamplarında dikkat çekmeyen bir şekilde yok ediliyorlar. Ve hatta bunların dışında –Çin’de milyonlarca kişi şimdi açlıktan rezil bir şekilde son buluyor.³³

Bunlar kesinlikle sinir bozucu sözlerdir ve ifade ettikleri gerçek, ölümün önceden-verilmiş bir şey olmadığıdır. Dahası, ölüm bir diğerinden alınabilecek bir şeydir. Kimsenin benim ölümümü benim yerime ölmeye yetisi olmayabilir ama öyle gözüktüyor ki bu ölümü benden almadırlar. İnsanlar ölmez, bir sona ulaşır. Belki de savaşın sonucunda insan ve hayvan arasındaki farkın bu özel gözüken işaretinin hepten yok olmasa bile sendelemesi tesadüf değildir. Sadece insanların öldüğü ve bunun hayvanlardan özel hatta ontolojik bir ayırım sağlayacağı fikri Heidegger’e göre terk edilmelidir.

Buna rağmen itiraz edenler, Heidegger’in “ölümlüler” kavramının burada özellikle söz konusu olan şey olduğunu ve bunun, onun insan-merkezliliğini ortadan kaldırmadığını, Heidegger’in bunu daha da tam olarak tarif ettiği şeklinde cevap verebilirler. Bu açıdan ölümlülük fikri, Heidegger’in “öznellik” fikrinin kirlenmemiş ayrıcalıklı versiyonunu korumak için bir diğer karantina ve inziva stratejisi olabilir. Heidegger, insan ve hayvan arasındaki rahatsız edici bir benzerliğin farkına varmaya cevap verebilirdi. Onun cevabı, bu yakınlıktan, saflığın korunmuş bir diyarına doğru hala şiddetli olan bir kaçış formunu alırdı. Sonra da sadece ölümlülüğü ve ölümü başaran, insanlığın geride kalanını hayvanlarla birlikte son bulmaları için geride bırakan bir grup elit insan olurdu. Her insan ölümlü değildir, ama sadece insanlar ölümlüdür, diyebilirler.

33 GA 79: 56.

Ama yine de, ölümlülük bir maruz bırakılma meselesi değildir de nedir ki? Ölümlülük insanın bir ayrıcalığı değildir. Aslında, insan için ölümlülük, sadece hayvansallıktan özgürleşerek, hayvanı, hayvanlarla kendi ilişkimizi ve kendi hayvansallığımızı tekrar düşünerek olasıdır. Ölümlülük hiç de insanın bir ayrıcalığı değildir ve Heidegger'de bunu söyler. Heidegger şöyle yazar: “Ölümlüyü isimlendirir, ‘mavi vahşi hayvan’ ismi.”³⁴

Hayvan, tıpkı gezinen gibi, arada'ya aittir. Kendinin ötesinde var olur ve bu, ötesinde-olmanın onun olduğu şey olduğu anlamına gelir. Tüm ortaya-çıkanlar (özler) (essences) onun etrafındaki dünyayı işaretler, belki de onu dikkate değer, hatırlanmaya değer bularak. Ortaya çıkan, maruz kalmanın karşılıklı ilişkisinde rol alır. Mavi arada'nın içinde ortaya çıkan, mavi vahşi hayvan gibi, dünyaya katlanan ve karşılığında onu katlanılabilir kılan destek ve tanık olma ilişkisini sunar. İşte bizim ölümlülüğümüz budur.

34 GA 12: 42/OWL 167. Açıkır ki bu açıdan bakış, Heidegger'in sözde insan-merkezciliğini, Heidegger'deki hayvanın yorumlarının asıl ilkesini sorgular. Calarco, örneğin, şöyle iddia eder: Sorun daha çok Heidegger'in eleştirmeden ontoteolojik insan-merkezciliğin iki temel ilkesini kabul etmesidir: insanların ve hayvanların açık bir şekilde ve kolaylıkla kendi özlğinde ayırt edilebilir olduğu ilkesini ve insanlar ile hayvanlar arasındaki bu ayrımın belirtilmesi gerektiği ilkesini (Calarco, *Zoographies*, 30). Mavi vahşi hayvanın ölümlülüğü ile artık bu durum söz konusu değildir.

Değerlendirme Süreci

Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Yayın Kurulu kararı ile tercihen Türkçe çevirisi olan yayınlar diğer dillerde de yayınlanabilir.

Dergiye gönderilen yazılar, başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Herhangi bir konferans veya sempozyumda bildiri olarak sunulmuş olan çalışmaların genişletilmiş hali, konferansın veya sempozyumun adı, yeri ve tarihi belirtilerek yayınlanabilir.

Gönderilen makaleler, yazım kuralları ve araştırma yayın etiğine uygunluk açısından yayın kurulunca incelendikten sonra çift taraflı kör hakemlik değerlendirme sürecine tâbi tutulur. (İki hakemden birinin olumsuz, diğerinin olumlu görüş bildirdiği makale, üçüncü hakeme gönderilir.) Hakem raporu doğrultusunda metnin yayımlanmasının uygun olup olmadığına karar verilir ve sonuç yazara/yazarlara bildirilir. Yazarlar bilimsel gerekçelerle hakem raporuna itiraz edebilirler. İtirazlar yayın kurulu tarafından uygun görülürse yeniden farklı bir hakemin değerlendirmesine başvurulabilir.

Düzeltilme istenen yazılar, yine Dergipark üzerinden (15 gün içinde) gönderilmelidir.

Çeviri makalelerin değerlendirme sürecine alınabilmesi için çeviriyle birlikte özgün metin de (word ve pdf formatında) gönderilmelidir.

Yazım Kuralları

Dergiye gelen yazıların özet, anahtar sözcükler, kaynakça, dipnot, şekil ve tablolar dahil olmak üzere üst sınırı 8 bin kelimedir. İstisnai durumlarda 12 bin kelimeye kadar olan çalışmalar da Yayın Kurulu kararı ile yayınlanabilir.

Derginin sayfa düzeni tarafımızdan yapılacağı için yazıların Microsoft Word ile (2007 veya daha ileri bir versiyonuyla), 12 punto ile 1,5 satır aralığında yazılması yeterlidir. Yazılar, iki Word nüshası olarak gönderilmelidir. İki nüshadan biri, yazar isimleri, kendine atıflar, teşekkür bölümü ve yazarların kimliğini deşifre edecek tüm üstveriler (metadata) kaldırılmış olarak gönderilmelidir.

Her metnin başında her biri 300 kelimedenden daha az ve 450 kelimedenden daha fazla olmayacak şekilde Türkçe Özet ve İngilizce Abstract kısımları bulunmalıdır.

Özet kısmından sonra Anahtar Kelimeler, Abstract kısmından sonra da Keywords, alfabetik sıraya göre oluşturulmuş şekilde, en az 4 en fazla 7 kelime olacak şekilde eklenmiş olmalıdır.

İmla ve noktalama işaretleri için, TDK yazım ve imla kılavuzu esas alınmalıdır.

Kaynaklar yazarların soyadlarına göre alfabetik olarak, herhangi bir numaralandırma yapılmadan sıralanırlar.

Sofist temelde APA 6. Edisyon Referans Sistemini esas alır. Ayrıntılı bilgi için: <https://apastyle.apa.org>. Bununla birlikte Sofist'e gönderilen yazılarda APA Referans Sisteminden farklı olarak kitap, makale gibi çalışmaların başlıklarının ilk harfleri büyük yazılır. Bu kurala "ve", "ile" gibi bağlaçlar dahil değildir.

APA 6. Edisyona uygun olan bazı referans gösterme biçimleri aşağıda örnek olarak sunulmuştur (Diğer örnekler için APA Kılavuzunun 7. Bölümüne bakılabilir):

Kaynakça Oluşturma

Tek Yazarlı Kitap

Poyraz, H. (2016). Dil ve Ahlak. İstanbul: Dergâh Yayınları.

İki Yazarlı Kitap

Sönmez, A. N., & Kılıç, B. (1999). Bilişsel Bilimler ve Felsefe (Cilt 1). Bursa: Örnek Yayınları.

Üç veya Daha Fazla Yazarlı Kitap

Sönmez, I., Arıcı, J. K., & Kılıç, A. (2014). Felsefenin Temel Meseleleri: Çağdaş Bir Giriş. İstanbul: Örnek Yayınları.

Kitap Bölümü

Gökıaran, E. (2003). Başkası ve Aşkılık. Z. Direk (Haz.), Dünyanın Teni: Merleau-Ponty Felsefesi Üzerine İncelemeler (ss. 45-79). İstanbul: Metis Yayınları.

Çeviri Eser

Nuttall, J. (1997). Ahlak Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kant, I. (2000). Critique of Pure Reason (P. Guyer & A. W. Wood, Çev.). Cambridge: Cambridge University Press.

Edisyon Kitap

Keskin, G. (Ed.). (2019). Estetik Üzerine Yazılar. İstanbul: Alfa Yayınları.

Makale

Uygur, N. (1957). Tarih Felsefesinin Yolu. Felsefe Arkivi, 3(3), 135-154.
Çevrimiçi Başvuru Kaynağı

Graham, G. (2005). Behaviorism. E. N. Zalta (Ed.), The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2007 ed.). Erişim: <http://plato.stanford.edu/entries/behaviorism/>

Metin İçi Atıf Gösterme Yöntemleri

Cümle içinde çok yazarlı kaynaklara atıf yapılırken son isimden önce “ve” konur:

Sönmez ve Kılıç'ın (2003) gösterdiği gibi...

Cümlenin sonunda ve diğer yerlerde (başlık, tablo vb.) gösterilen atıflara ise “&” işareti konur.

...olduğu gösterilmiştir (Sönmez & Kılıç, 2007).

Ayrıca 3-6 yazarlı kaynaklarda aşağıdaki kurallara uyulur:

Sönmez, Arııcı, Kılıç ve Köse (2007) [İlk geçtiği yerde]

Sönmez vd. (2007) [İkinci atıf ve sonrası]

Metin içi alıntılar 40 sözcükten az ise devam eden satırda gösterilir ve çift tırnak içerisinde yazılır. Eğer alıntı cümlelerin ortasında başlıyorsa, bu durumda aşağıdaki yöntem uygulanır:

Buck-Morss'un (2012) belirttiği üzere "Hegel toplumsal hayatta yaşanan ve bizim şimdilerde modernlik adını verdiğimiz kırılmayı çok yakından gözlemlediği" (s.18) için onun düşünceleri günümüzü anlamada bir kılavuz olarak görülebilir.

Alıntı cümlelerin sonunda bitiyorsa aşağıdaki gibi gösterilir:

Kuantum kütleçekim kuramına ulaşmak bir gün mümkün olursa, bu kuram, "uzay-zaman kavramını büyük olasılıkla kökten değiştirecektir" (Sokal & Bricmont, 2002, s. 278).

40 ve üzeri kelime sayısındaki doğrudan alıntılar yeni bir paragraf açılarak blok halinde yazılır ve çift tırnak işareti kullanılmaz. Blok, soldan 1 cm. içeri alınır.

Yazıyla ilgili olarak ise şu belirlemede bulunur:

Yazmak, sözü kendime bağlayan bağı koparmak, beni "sana" yönelerek konuştururken, bu sözün senden aldığı anlam içinde bana söz hakkı veren bağı koparmaktır, çünkü bu söz seni sorgular, sende bittiği için bende başlayan sorgulamadır. Yazmak, bu bağı kırmaktır. Ayrıca, dili dünyanın akışından çekmek, onu, kendisi aracılığıyla ben konuştuğumda dünyanın konuştuğu, günün çalışma, eylem ve zamanla oluşturulduğu güç haline dönüştüren şeyden geri almaktır. (Blanchot, 1993, s. 21-22)

Metin için atıf göstermeyle ilgili ayrıntılı bilgi için APA Kılavuzunun 6. Bölümüne bakılabilir.